

Košček življenja.

(Spisal Janko Barle.)

Ob glavni cesti našega trga je bila med drugimi prodajalnicami jedna z velikim napisom:

Jožef Črmelj,

trgovina s mešanim blagom.

V dokaj prostornem oknu je bilo razvrščeno različno blago: raznobojne rute, pisani trakovi, velike zvezde raznovrstnih gumbov, bombaževi klopki, malo bolj doli sta stala dva velika klobuka sladkorja, okrog katerih je bila v čveterokotih porazsejana kava, riž in raznovrstno brašno, bilo je tu zlatorumenih pomaranč, žoltil citron, sladkih rožičkov, mastnih dateljev in suhih rozin, a v drugem predelu je bilo prosto in finejše milo, sveče, škatljice žveplenk, na katerih so bile naslikane ženske glave in šaljivi prizori, potem žebliji, krtače, glavniki —: sploh bilo je tu razvrščeno v najlepšem redu obilo mešanega blaga. In kar ni moglo tje v okno, našlo je mesto tam pri steklenih vratih, kjer so visele verige, biči, bičalniki, metle in druge take stvari. Vse je bilo v najlepšem redu, kar je pričalo, da ima trgovec Jožef Črmelj za trgovino obilo darú.

Jožef Črmelj je bil mož v najlepših letih. Bil je bolj nizek kakor pa visok, nosil je kratko pristriženo brado, dolge brke in imel prikupljive oči. Domačin ni bil, pač je bil pa več let trgovski pomočnik pri bogatem Bobnu, kateri je imel največjo trgovino v našem trgu. Bil je marljiv in prihranil si je toliko, da je mogel odpreti lastno trgovino, kar pa v sedanjih časih ni tako težko, ko posebno trgovci mnogo dobé na upanje. Vsaka nova stvar mika in tako je bila prodajalnica Črmeljeva posebno v začetku vedno polna.

„Pri Črmelju je pa olje za novčič ceneje“ — rekla je sosedka sosedu.

„Ali res? Poglejte no, tega nisem vedela, to pa vem, da je njegova kava tečnejša kakor Bobnova“, modrovala je druga.

„Pa vedno kaj navrže“, oglasila se je tretja. „Zadnjič je bil moj Tine z menoj v prodajalnici, in vidite — Črmelj ga je pogladil po glavi in dejal: ‚Ti fantek pa hodiš v šolo, kaj ne? Ná, tukaj imaš dva nova črtalnika, pa priden bodi, boš še lahko gospod!‘“

„Res, prijazno besedo ima in rad postreže, a stari Boben misli, da nam kako milost izkaže, če nam prodá za dober denar. Nič več ne pojdem k njemu!“ rekla je odločno prva.

A kar je bilo mlajšega ženskega sveta v našem trgu, tistemu se je pa trgovec Črmelj še bolj prikupil. Naposled, on je bil še ne-oženjen, poleg tega postaven mož; tudi on menda ni imel kamena na tistem mestu, kjer imajo drugi ljudje srce. In da bi bila trgovka, tega se ne bi nobena branila. Hm, pa se je tudi lepo slišalo, če je on ljubeznivo in na pol smehljaje vprašal: „Prosim, gospodična, s čim pa še smem postreči?“ A kjer je vedel za kako skrivnost, pogledal je nekako zaupljivo, podražil je dotičnico malce, pa ne tako, da bi bolelo, pač pa še ugajalo je, če so tudi lica malo zarudela. In če je katerikrat ponudil še lepo zavit košček sladkorja, kateri je imel za napis mično pesmico, je pač res zaslužil, da so rudečelične krasotice našega trga rade obiskovale njegovo prodajalnico.

Trgovcu Črmelju je trgovina uspevala, in počasi se je sprijaznil z mislijo, da si poišče družico na potu svojega življenja. Spoznal je sam, da potrebuje v hiši ženske roke, katera bi mu v vsem pomagala in s svojo ljubeznijo sladila življenje.

„Še vedno sam?“ podražil ga je večkrat umirovljeni stotnik Krmelj, ki je bil načelnik društva za olepšavanje trga, kadar je korakal mimo njegove trgovine v drevored, da se ondi na klopi naužije svežega zraka in pripravi za pot v gostilno.

„Gospod stotnik, poiščite mi nevesto!“ smejal se je Črmelj.

„Ej, v taka opravila se jaz ne dam. To je nevarna stvar zame, ker vem, da bi se vsaka, ko bi začel snubiti, v mene zagledala in kaj bi potem vi, he, he, he?“ odgovarjal je stotnik, vzravnaval se in si pogladil dolge sive brke. „Sami si poskrbite, sami! Ej, ko sem bil jaz v vaših letih — —.“

„Kaj pa misliš, da se ne ženiš?“ poprašal je Črmelja drugikrat skrivnostno tržan Cigole, kateri je imel sam doma tri za ženitev zrele hčerke. „Gospodinje ti treba. In vidiš, saj je v našem trgu deklet na izbiro.“

„Vse pride ob svojem času. Jaz sem že sam o tem mislil, a saj veš, ženitev je huda stvar. Kar ne dá mi, da bi ugriznil v to jabelko.“

„Ej, ej, moj dragi Črmelj, če boš le vedno mislil in mislil, potem boš kot samec umrl. Izberi si dekle, popelji je k oltarju, pa je stvar gotova. In imel boš ženo.“

„Ali pa pokoro!“ pristrigel mu je Črmelj in smehljaje odšel v prodajalnico.

Bilo kakor mu drago, trgovec Črmelj je resno začel misliti o ženitvi. V njegovem srcu se še ni zrcalil noben obrazek, bil je še popolnoma svoboden, pa je mogel trezno misliti o naših krasoticah in vsakateri kreposti, lepoto in imovino dati na tehtnico. Bil je čuden svat, prijazen in ljubezniv je bil z vsako, pa vendar se ni mogel za nobeno ogreti. Hotel je, naj bi bila njegova soproga lepa, bogata, dobra in še sam ni vedel, kaj še vse. Manjkalo mu je prave odločnosti. Začeli smo že misliti, da se sploh ne bo ženil, ko se je Črmelj vendar le oženil, preje, kakor smo mislili mi in kakor je mislil on sam.

K stari Meršoljevki, domačinki našega trga, prišla je iz glavnega mesta na počitnice njena stričnica Rezika, hčerka nižjega uradnika. Bilo je to vitko dekletce, resne, tihe narave. Krasotica ni bila; kar je bilo lepega na njej, bile so velike, temne oči, katere so se vsakemu prikupile. In prav tiste oči so Črmelja navdušile za ženitev.

Prišla je nekolikokrat k njemu v prodajalnico, in Črmelj se je vsakikrat trudil, da bi bil ž njo zgovoren in ljubezniv, a kar

šlo mu ni. Beseda mu je zastajala v grlu in kar nič ni mogel povedati, še celó neroden je bil. Ko je hotel drugikrat to popraviti, se mu tudi ni nič bolje obneslo. Ona je bila tudi tiha kot navadno, a ko je dobila zahtevano stvar, je zopet odšla. Še prav pogledala ga ni, in vendar je Črmelj čutil žar njenih očíj. Večkrat se je nehote zmisllil na to deklico in vselej je čutil nekaj, čear sam ne bi mogel povedati, samo to je znal, da ima ona nenavadno moč nad njim. Začel je naposled zahajati k stari Meršoljevki, kar ni nič čudnega v takem malem trgu, kjer so si vsi prebivalci dobri znanci, pa si je že našel kako opravilo, da je mogel tje. Z Reziko sta se bolj spoznala in dekle se mu je še bolj omililo. Misel, da bi ravno ta Rezika morala biti njegova žena, je v njegovem srcu vedno bolj zorela, in ko so jedenkrat prišli tudi Rezikini stariši k Meršoljevki na obisk, oblekel se je Črmelj v praznično obleko in prosil Reziko za ženo. Stariši so privolili, Rezika tudi in stara teta je dala svoj blagoslov.

Čez nekoliko tednov se je slavila Črmeljeva ženitnina. Svatov je bilo obilo, še več pa gledalcev in gledalk. Posebno te niso mogle pojmiti, zakaj si ni Črmelj izbral soproge iz našega trga, kjer je vendar deklet na izbiro. Med svati bil je tudi stotnik Krmelj, in kaj ne bi, saj je mlada Črmeljeva žena vsaj nekoliko olepšala naš trg. Bil je židane volje, čutil se je nekako pomlajenega, tako, da je celó plesal. Zavihal si je večkrat ponosno dolge svoje brke in vskliknil: „Ej, ej, lepo je bilo takrat, ko smo bili še bolj mladi. A kaj, ko vse mine ...!“

II.

Črmelj je torej imel ženo. Bil je zadovoljen in srečen in moral si je priznati, da svojo Reziko v resnici ljubi. Prinesla mu ni res ničesar v hišo, vendar on ni po tem vprašal; vedel je, da je skrbna in dobra žena sama po sebi največje bogastvo.

Tudi Rezika je bila zadovoljna. Ni sicer ljubila Črmelja s tistim ognjem, o katerem pišejo pisatelji, ampak ljubila ga je kot tiha in trezna žena, saj ni poprej nikdar mnogo

misli o ženitvi, nikdar ni v sebi govorila: ta mora biti moj mož in nobeden drugi. A ko jo je Črmelj zaprosil preje, kakor se je nadejala, oklenila se ga je z vso ljubeznivostjo in mu hotela biti zvesta soproga, dobra gospodinja in mila tovarišica v njegovem življenju. Sedaj je živela le za dom in za svojega moža, za druge stvari se ni zanimala. Svoje malo gospodarstvo si je lepo uredila, in ko se je Črmelj trudil v prodajalnici, sukala se je ona v kuhinji. Ko sta bila pri obedu skupaj, veselilo jo je, če je opazila, da mu je jed dišala, in pogledala ga je večkrat zaupno, razgovarjala se je z njim in šalila. Po obedu je šivala, prebirala kako knjigo in skočila tudi za trenutek doli v prodajalnico. Obiskala je potem svojo staro teto, katera je živela osamljena tam v sosedstvu in bila vesela, da ima tako blizu svojo milo stričnico. Meršoljevka ni imela otrok, pa je z materinsko ljubeznijo ljubila svojo Reziko. Gladila ji je one dolge, lepe črne lase in ji govorila:

„Ti mila moja zlata golobičica! Kako sem vesela, ker si mi tako blizu, saj nisem tako osamljena, kakor sem bila popreje. Ti mi jedenkrat zatisneš oči, kaj ne, Rezika?“

Rezika jo je ljubeznivo pogledala, saj je bila tudi ona srečna, ker je imela tako blizu svojo dobro staro teto, katera ji je sedaj hkrati nadomeščala očeta in mater.

Tako so brez posebnih prememb potekali dnevi, meseci in leta. Črmelj in njegova žena sta živela lepo v slogi in bila srečna; le to jima je nekoliko veselje kalilo, ker nista imela otrok. Črmeljeva trgovina je lepo napredovala. Imel je več pomočnikov in sedaj si je večkrat privoščil veselje, da je stopil tje v veliko gostilno, da se malo razvedri in odpočije. Kdo bi mu to zameril!

„He he, — smejal se je gospod stotnik Črmelj — „ko bi bili vsi taki, kakor ste vi, gospod Črmelj, potem bi morali ljudje vse gostilne zapreti. In ubogi gostilničarji bi od lakote pomrli, he!“

„Ne utegnem, gospod stotnik, nikakor ne utegnem!“

„Žena ga ne pusti, žena!“ — šalil se je gostilničar, debeli Nacek.

„Prav dela“, — pristavil je tam v kotu rudečelični mesar Jeras — „jaz sem pa bolj pameten. Prinesem svoji stari večkrat poliček domov, da si pomladi svojo staro kri, pa sva zadovoljna oba, jaz in ona!“

„Nu, pri meni tega ni treba“ — odgovarjal je Črmelj, — „ali saj veste, kako je v trgovini. Človek mora biti vedno kakor na vrvici: če me ni doma, pa se že kaj pripeti!“

„Tako je!“ — dejal je stotnik, „Črmelj je pameten mož, ostane doma in denarce šteje. Mi pa prihajamo semkaj in sipljemo naše denarce v že tako polno Nackovo vrečo. Kaj ne Nacek?“

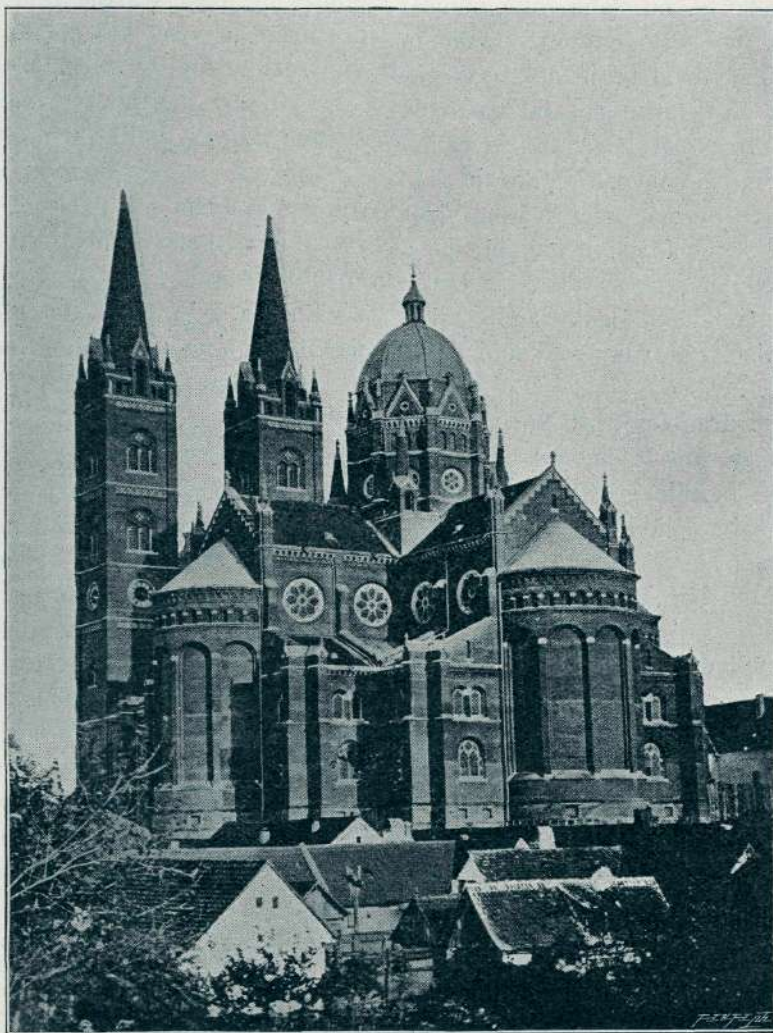
Tako so se šalili stari pivci. Črmelj je pa večkrat med nje prišel. Včasih je zaradi obilnih opravil prav potreboval, da stopi malo med nje in da se nekoliko razvedri. In res se je razvedril.

Posebno ob večerih je bilo tam pri Nacetu prijetno. Kar je bilo boljšega v trgu, prihajalo je tjekaj, a bili so vsi kot jedna velika rodbina. Tistih sitnih stanovskih razločkov ni bilo, pogovarjali so se med seboj, pogrevali dnevne novice, pripovedovali si razne dogodke in jih včasih s kako šalo zasolili. In Nacek je točil vedno dobro, zanesljivo vino, katero je vsakemu moralo pregnati skrbi, razveseliti srce in pogreti kri v žilah. Še pesem se je katerikrat oglasila in mogočno odmevala v prostorni sobi, posebno če je domača hčerka, ljubezniva Manica, vzela v roke staro kitaro in prebirala njene strune, katerih tihi, zamolkli glas tako v srce sega. Ej, takrat je bilo prijetno pri Nacetu.

Črmelj se je čutil v tej družini vedno bolj domačega, in skoraj mu je nečesa manjkalo, če ni mogel zvečer vsaj malo smukniti k Nacetu. Sicer se navadno ni dolgo ondi zadrževal, no pa so prišli tudi dnevi, prišli nenavadni dogodki, da je on ondukaj ostal tudi pozno v noč. Saj se je tako težko ločiti, kadar pride društvo v pravo gibanje. In jeden da dela izjemo! Drugega jutra se je

sicer kesal, posebno če se je pripetilo, da mu je bila glava težka. Po takih večerih ni mu šlo delo nič prav od rok; navadno se je potem čvrsto odločil, da se ne bode več tako dolgo zadržal. Te obljube se je res nekolikokrat držal, pa je zopet kaj posebnega prišlo, in stvar se je ponovila.

Reziki bilo je iz prva drago, da je šel Črmelj malo med ljudi; razumela je, da ne more on vedno pri nji čepeti; razumela je, da zaradi obilnega opravila potrebuje malo razvedrila. Ko je pa bilo to bolj pogostoma in ko je Črmelj dlje časa v društvu ostajal, bilo ji je hudo, vendar rekla mu ni nič.

Strossmayerjeva katedrala v Djakovu.

Bala se je, da ga ne bi s tem razjezila in da bi on potem nalašč še več ne izostajal. Le včasih, ko je odhajal, rekla mu je prijazno:

„Kaj ne, Jože, danes pa prideš kmalo domov? — Pusto mi je brez tebe!“

On jo je včasih poslušal, včasih pa tudi ne.

„Dom in svet“ 1898, štev. 5.

„Pa varuj se, da se ne prehladiš, ali pa da ne oboliš“, pristavila je tudi.

„Ej, nič se ne boj za mene! Jaz se že znam varovati“, odgovoril ji je Črmelj.

Tako je bilo zopet nekoliko časa. Črmelj je hotel povečati in razširiti svojo trgovino, pa je začel razne kupčije, katere so

se mu včasih posrečile, včasih pa tudi ne. Imel je obilo skrbij in bil je večkrat zamišljen in osoren, še celo s svojo ženo.

„Kaj si toliko prizadevaš, saj ti tega ni treba!“ govorila mu je ona.

„Ej, kaj ti veš! Človek mora skrbeti za bodočnost, in trgovec mora poskusiti to in ono. Ne bodem vedno soli in mila prodajal“, dejal je on. Kadar je bil slabe volje, izkušal jo to svojo slabo voljo vtopiti v vinu in pil je mnogo. Zadrževal se je dolgo v gostilni, kjer je za kratko pozabil na svoja opravila in skrbi, a drugega dne je pa bil še bolj siten in nevoljen. Reziko je zelo skrbelo, in ko je on po večerih dolgo izostajal, sedela je sama doma in čakala njega. Zaspali tako ne bi mogla, šivala si je kaj in večkrat je zalesketala v njenih lepih črnih očeh svetla solza. Potožila je to tudi svoji teti.

„Potrpi, dete drago, potrpi! Nobenemu ni tako, kakor bi si sam želel. Poskusi z lepa, prosi ga, naj se ogiblje gostilne, morda te bode poslušal, saj te ljubi!“

„Ne ljubi me, ne, teta draga, tako kakor me je preje ljubil. Nič več ni z menoj tako prijazen, kakor je bil preje, in jaz sem mu vendar vedno dobra.“

„Rezika, nikar ne obupaj! Jože ima dobro srce in zaradi tebe se bode še popravil“, tolažila jo je teta.

Vendar teta se je motila. Črmelj ni bil več oni stari, dobri Črmelj. Ko ga je Rezika zopet neke noči dolgo čakala in doma plakala, prišel je on precej vinjen domov. Njo je zazebló v srcu, prišla je k njemu,

pogledala mu v lice, položila mu roko na ramo in mu rekla:

„Jože, veš da te ljubim, in zaradi te ljubezni te prosim, daj, ne pij toliko, ostajaj doma. To ne more dolgo trajati, trgovina bo propala in mene bodeš onesrečil. Jože, prosim te, ne bodi tak!“

„Pusti me“, odgovoril ji je jezno in ji odmaknil roko s svoje rame, „jaz sem svoj gospodar in vem, kaj delam. Za mojo trgovino naj te nič ne skrbi, trgovina je moja!“

„Ali sem tudi jaz tvoja žena, Jože: usmili se me; ne veš, koliko trpim!“

„Sirotica uboga, hudo ti je pa res! Pogledaj jo! Tukaj doma naj bi sedel in tebe zabaval. Delal bom, kar bo mene volja. Ti pa pojdi spat in molči!“

Kaj pa je hotela; odšla je in celo noč močila zglavje s svojimi solzami. On je pa še dolgo kričal in se potem zavalil v postelj.

Odslej je redno izostajal, da pokaže, da je on gospodar. Z ženo je govoril malo ali pa nič, trgovina ga tudi ni več veselila. Trošil je obilo, vedno kaj novega snoval, kar se je pa slabo obneslo in tako je zabredel v dolgove. Premenil se je povsem, a tolažbe je iskal v pitju. Rezika ga je še nekoliko prosila in svarila, a on je bil ž njo še bolj osoren in ji povedal, da ima ona molčati v hiši, v katero ni ničesar prinesla. Sirotica je molče trpela in plakala, utolažiti je ni mogla niti stara teta. Tako je pri Črmelju odzvonilo domačemu miru, slogi in ljubezni: a kjer tega ni, tam je vse narobe. In tako bilo je tudi pri Črmelju. (Konec.)

Biserji.

30.

Solnce in dež sta dve dobri reči,
Pa se obojnega človek boji.

31.

Kjer dosti se bliska,
Dež malo natiska.

32.

Dva se prijatelja ljubita vrlo,
Pride še tretji naj, brž se bo zdrlo.

33.

Kdor dosti trži, barantá,
Za psa nazadnje kravo dá.

Anton Hribar.